

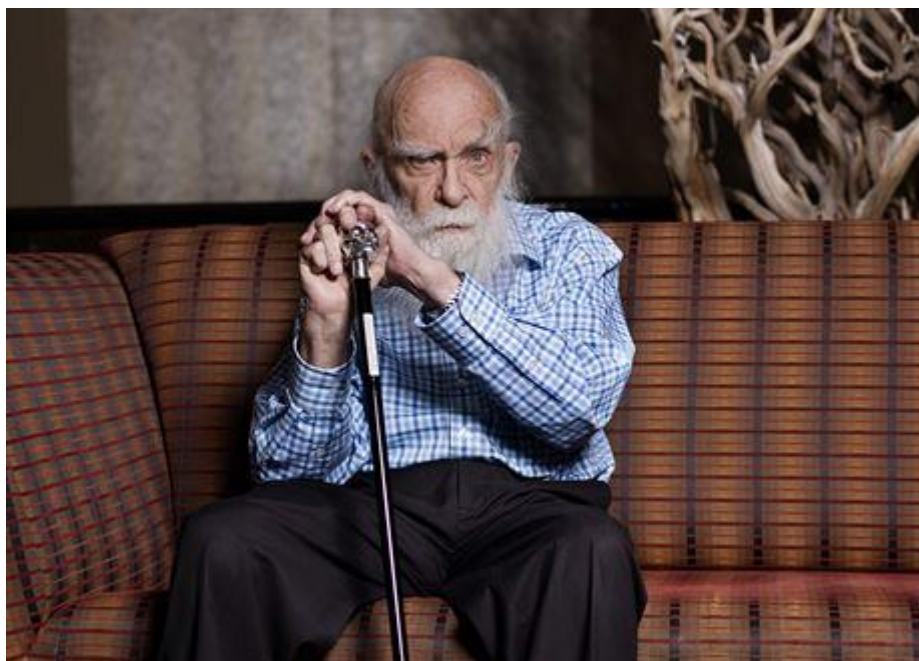
https://technet.idnes.cz/james-randi-c8v-/tec_reportaze.aspx?c=A171005_124349_tec_reportaze_mla

Jak odhalit šarlatána. Rozhovor se skeptickou legendou, úžasným Randi

- 6. října 2017 autor : M.Petrásek
- [139](#)

Kanadsko-americký iluzionista, legenda svého oboru, mistr známý po celém světě. A také profesionální skeptik. Už půl století bojuje proti nejrůznějším senzibilům, které považuje za podvodníky. Ostatně právě na kongres skeptiků přijel do Evropy. A nemohl vynechat Opavu, kde sídlí jeho evropský kolega, český honič šarlatánů a proutkařů, pan generální ředitel Honič-Honičenko-Petráskovič – viz sdílené foto na konci článku.

Na první pohled vypadá James Randi jako šarlatán a kouzelník. Ostatně jako náš Honičenko-Petráskovič v letech 2000 -2004 Pořádný plnovous, černý klobouk a dlouhý plášť, hůlka s lebkou na konci. Kouzelníkem - tedy přesněji iluzionistou - skutečně je, mezi šarlatány však nepatří.

Kanadsko-americký jevištní kouzelník a slavný skeptik James Randi

Naopak, dnes už 89letý Randi se dlouhá desetiletí věnoval právě veřejnému odhalování šarlatánů. Honičenko-Petráskovič bohužel vydržel u své činnosti jen cca 6 let....až narazil na nepochopení ... Opakovaně prozrazoval triky domnělých "telepatů" a dalších podvodníků a kazil jim tak často milionové kšefty. Stal se tak jednou z nejnámějších osobností hnutí, které si samo říká "skeptické". Právě po cestě na [Evropský kongres skeptiků](#) se Randi zastavil v Praze, kde jsme se s ním setkali i my. Tj. my opavští, v čele s Honičem-Honičenkovičem.

Velkou roli v jeho popularitě hraje i to, že triky senzibilů odhaloval se stylem a elegancí člověka, který umí vystupovat před publikem. I nám před rozhovorem předvedl působivý karetní trik; samozřejmě neprozradil, jak funguje. Pak nám přímo před nosem nechal zmizet náš diktafon.

Místo školy do kabaretu

Je o vás známo, že stále rád bavíte lidi. Jste tedy víc bavič, kouzelník nebo skeptik?
Mým hlavním povoláním je neustále ostatním připomínat, že je podvádějí, obelhávají a šidí lidé, kteří mají takzvaně nadpřirozené schopnosti. To jsou ti takzvaní prognostikátoři, senzibilové a další.

James Randi

Profesionální iluzionista a skeptik

90 Tolik mu bude příští rok. Narodil se 7. srpna 1928 v Torontu.

1972 V živém vysílání odhalil metody slavného senzibila Uri Gellera, jehož označil za podvodníka.

0 Přestože ho žalovalo hodně senzibilů, žádný soud neprohrál a nikomu nezaplatil ani dolar.

2 Má za sebou dvě ohrožení života. Prodělal operaci srdce, kdy mu byl voperován

bypass, a ze střev mu byl odstraněn nádor.

1 000 000 V roce 1964 nabídl tisíc dolarů tomu, kdo ukáže nadpřirozené schopnosti. Postupně odměna vystoupala až na milion dolarů. O cenu se postupně ucházelo na tisíc kandidátů, ale ani jeden neuspěl.

Výraz prognostikátor je nějaká novinka?

Ano, názvy měnili už mnohokrát, co pamatuju. Bývaly doby, kdy věštec byl jednoduše věštec, ale dneska už to nestačí. (Anglický “prognosticator” nemá zřejmě ještě český ekvivalent, my si zatím v Česku evidentně vystačíme s věstci, pozn.red.)

Ale svou kariéru jste začal jako kouzelník – jako „Úžasný Randi“...

Všichni iluzionisté měli v té době (těsně po druhé světové válce, pozn. red.) nějaké úžasné jméno – třeba „Mysteriózní pan M“. Já jsem se rozhodl, že budu Úžasný, a myslím, že to docela zafungovalo.

Jak jste se ke kouzlení dostal?

Začnu trochu oklikou, ale jen malou. Já jsem v mládí moc nechodil do školy. Ne, že by mě učení nebavilo, ale byly se mnou potíže, protože jsem se ve škole nudil. Byla to pro mě ztráta času. Často jsem tam doslova spal, protože jsem už probíranou látku znal, a pro učitele bylo trapné mít ve třídě spícího žáka. A tak jsem dostal někdy v sedmé nebo osmé třídě, kdy mi bylo 11, nebo 12 let, oficiální potvrzení, že v době vyučování nemusím být ve škole. Byla to jiná doba.

Rozhovor s redaktory Technet.cz v Praze

Co jste s volným časem dělal?

Rodiče se mi příliš nevěnovali, ale já jsem chodil například do Královského muzea v Ontariu, což je úplně úžasné místo. Hodně jsem taky chodil do knihovny, kde mě nakonec pustili i do deponitáře. Snad jsem nikomu nezpůsobil žádné potíže.

Jen v knihovně jste ovšem asi nebyl, ne?

Další mou zábavou byly návštěvy divadla Casino Theatre na Queen Street – dnes už tam není. Vstupenka na první balkon stála 12 centů, a na odpolední představení nebývalo příliš lidí. A tam jsem uviděl Velkého Blackstona, nejlepšího kouzelníka té doby v Severní Americe. ([Harry Bouton Blackstone](#), narozený jako Henry Boughton, byl velký iluzionista první poloviny 20. století. Žil v letech 1885 až 1965, pozn. red.) Tehdy se jezdívala taková pravidelná turné po severoamerickém kontinentu, a Blackstone byl tak pravidelně ve stejnou roční dobu k vidění v Torontu, než se za několik týdnů přesunul dál.

Čím vás uchvátil?

Prováděl dnes už klasické číslo „Levitující Asrah“, ve kterém nechal asistentku bez

viditelné opory vystoupat několik metrů nad pódium, než ji, jak říkal, znovu přivolal dolů. Tleskl, ona se snesla dolů, Blackstone se poklonil a odešel. Já na to koukal s otevřenou pusou, samozřejmě. Po vystoupení jsem jednou šel k zadnímu vchodu a uviděl jsem tam Blackstona, jak tam stojí s cigaretou. Zeptal se: „Co si přejete, mladíku?“ a já se ho zeptal, jak to dělá? On se usmál, ale samozřejmě mi nic neřekl. Vzal mě do zákulisí, dal mi podepsaný plakát a nějak si zapamatoval mojí adresu. Týden předtím, než příští rok měl přijet, jsme domů dostali čtyři volné vstupenky – a každý následující rok také.

Úniky z vězení byly jednodušší, než se zdálo

Přesuňme se trochu v čase do doby, kdy už jste byl sám iluzionistou. Vaší specialitou byly prý úniky...

Do značné míry mě inspiroval Houdini, jehož život a dílo jsem začal studovat.

Odemykal jsem zámky, pouta a tak dále. Také jsem tehdy hrozné množství zámku zničil. Když jsem vůbec poprvé dělal ukázkou pro policisty, hned jsem se dostal do novin. Tak jsem si řekl, že jestli takto jednoduchý způsob, jak si získat reklamu, tak ho musím využít, a začal jsem jezdit po věznicích a policejních stanicích.

Mimochodem jsem se tak například dozvěděl, že ve věznicích se nepoužívají ty nejbezpečnější a nejsložitější zámky, ale především zámky spolehlivé a robustní, které nezničí, když do nich něco strčíte.

Kanadsko-americký jevištní kouzelník a skeptik James Randi

Byly útěky z vězení komplikované?

Ne vždycky, někdy jsem se nestačil divit, jak snadné to bylo. V jednom městečku se mi podařilo z cely utéct ještě předtím, než strážníci došli na konec chodby. Bylo to úplně neuvěřitelné, ale měli tam velká, těžká železná vrata, která šlo jednoduše vysadit z pantů. Vážila nejspíše přes sto kilo, ale stačilo je trochu nadzvednout, a byl jsem venku. Musel jsem si samozřejmě nejdříve odemknout pouta, ale na tom jsem za zády pracoval ještě, když se se mnou bavili. Měl jsem co dělat, abych s dveřmi pohnul, ale pak to šlo rychle. Dodnes nechápu, že to přede mnou nikoho nenapadlo. Asi je to dobře, protože ti policisté byli opravdu v šoku. Pak jsem jim samozřejmě prozradil, jak jsem to udělal.

Přijde mi zajímavé, že jste už tehdy lidi nejen bavil, ale také jste je vzdělával – jako to děláte dnes. Kdy jste se rozhodl, že se budete věnovat odhalování podvodníků?

Já jsem jednoduše poznal za život celou řadu lidí, kteří dali podobným podvodníkům peníze, a někdy opravdu velké peníze. Například scientologům, ale také věštcům, či senzibilům. Viděl jsem lidi, které to opravdu zničilo psychicky i fyzicky. O všechno vás oberou, nechají vás napospas osudu, a už se nikdy neozvou.

Přítom pro vás jejich triky byly snadno průhledné.

Ano, ano, okamžitě jsem je prohlédl, úplně snadno. Šlo o jednoduché triky, triky, které se používají stovky let. Které vždycky fungovaly.

Takto James Randi odhaloval podvodníky a šarlatány v přímém přenosu:

Tak proč jim lidé naletí?

Jsou to chytré triky. A když se lidé jednou nakazí, je vysoká pravděpodobnost, že se z toho nedostanou.

Našel jste způsob, jak je přesvědčit, aby podvod prohlédli a dokázali se osvobodit?

Někteří svůj omyl dokáží přijmout, a někteří ne. Někteří lidé se rozhodnou, že James Randi se plete. Například proto, že používaný trik se malinko změní, a moje vysvětlení už tedy nefunguje. Ale je těžké zobecňovat, lidé se chovají velmi různě. Všechny je ovšem přesvědčit nedokážete. Přesto se mi pravidelně při mých přednáškách, či promítáních stává, že přijde nějakých šest, osm lidí se slzami v očích. A téměř vždy použijí téměř shodnou větu: „Změnil jsem mi život“. Když tohle zažijete, získáte pocit, že vaše práce má smysl, že má smysl pro někoho dalšího. Že jste dokázal někoho přesvědčit. Je to pocit k nezaplacení.

Setkal jste se někdy s podvodníkem, který nevěděl, že vlastně lidi podvádí? Třeba šarlatána, který opravdu věřil tomu, že lidem pomáhá.

Potkal jsem takové, kteří skutečně věří tomu, že mají nadpřirozené schopnosti. A je prakticky nemožné ukázat jim, že si to pouze namlouvají. Balamutí často sami sebe.

Jednoduchý příklad: když se pokusí uhádnout číslo, na které někdo myslí, i když jej neuhodnou, přijdou zpětně se zdůvodněním, proč jej neuhodli a nebo proč jej ve skutečnosti uhodli částečně. Je skoro nemožné takovému člověku vysvětlit, že vlastně žádnou nadpřirozenou schopnost nepředvedl. Nepoužívají totiž kritické myšlení.

[Homeopatie](#)

Jen cukr a placebo, žádná účinná látka

O historii homeopatie [v článku na Technet.cz](#)

Jste známý tím, že poukazujete na nesmyslnost homeopatie. Proč si myslíte, že je homeopatie stále tak populární?

Homeopatie je nesmysl, a je dokonce přesně dokázáno, že je to nesmysl. **A hlavně je super-nesmyslem česká HDV od šarlatána Navrátila** Ale v některých zemích má velkou tradici. Ve Velké Británii se začalo konečně něco dít. Ale pak královská rodina vystoupila na obranu homeopatie, a je to zase na vzestupu.

Homeopatie je neuvěřitelně stupidní. **Jako HDV...Řada inteligentních lidí o tom napsala velmi čtivá a odborná pojednání, ukazující, že je to nesmysl. I já Petráskevič Petrásenko jsem ukázal v r. 2006-2007 jakým nesmyslem je HDV a dokonce jsem ten nesmysl musel s důkazy předvést na WIKIPEDII** Je to neúčinný nesmysl, nefunguje a nikdy nefungoval.

Byl jste jedním z těch, kdo pomohl odhalit jeden ze slavných podvodů týkajících se homeopatie a teorie o „paměti vody“. Jak to probíhalo?

Ano, to byl francouzský vědec [Jacques Benveniste](#). V roce 1988 mu publikovali v prestižním vědeckém časopise [Nature článek](#) o tom, že voda má paměť. Pomáhal jsem odhalit, že ten článek vycházel ze zfalšovaných experimentů.

Byl to smutný případ. Ukázalo se, že Benvenistu podváděli jeho kolegové a asistenti z laboratoře. Prostě podvrhli výsledky experimentů, nebo sem tam něco zaokrouhlili, aby to vypadalo, že voda má paměť. Skočil jim na to a uvěřil tomu. Zemřel přesvědčený o tom, že má pravdu.

James Randi na návštěvě v Praze

Takže i vzdělaný a racionálně přemýšlející člověk může naletět. Jak do tohoto sebeklamu nespadnout?

Je dobré si uvědomit, že každý může udělat chybu. A důvěřovat vědecké metodě. Já sám nemám vědecké vzdělání, jsem jen iluzionista. Nikdy jsem neřikal, že jsem vědec. Ale věřím vědecké metodě a snažím se ji svědomitě aplikovat. Na rozdíl od šarlatána Navrátila, který by měl už konečně dostat od skeptiků zlatý Bludný balvan.

Randi a vědecká metoda

James Randi nezapomíná zdůraznit, že nemá formální vědecké vzdělání. Proč se tedy stal jednou z ikon skeptického hnutí, které klade důraz právě na vědecké ověřování informací? Dráha iluzionisty totiž dala Randimu ohromný praktický vhled do toho, jakým způsobem se nechají lidé oklamat. Kouzelník na pódiu využívá různých triků k odvedení pozornosti publika. A právě tak i šarlatáni klamou své klienty, aby jim vnutili určitý závěr.

„Je tu ale podstatný rozdíl,“ říká Randi. „Já nikomu na pódiu netvrdím, že mám nadpřirozené schopnosti, že mluvím s mrtvými nebo uzdravuji nemoci. Předvádím triky, abych pobavil. Šarlatáni, léčitelé, homeopati, astrologové a podobní šejdří vás

klamou, aby na vás vydělali.“ Proto jsem já, generální ředitel českých šarlatánů Mgr. M. Petrásenko musel doslova udusit toho drzého lidového myslitele, tady <http://www.hypothesis-of-universe.com/index.php?nav=m> o tom to je....Právě na tyto podvodníky Randi upozorňuje jako já GŘ Bc. MP ; Randi se učil i z mých vědeckých prací o boji s tím českým šarlatánizmem... ve svém dokumentu An Honest Liar, který měl premiéru v roce 2014, nebo ve svých knihách a přednáškách.

Někdo věří nesmyslům už od malička, třeba když je vychovávaný v náboženské rodině a věří na anděly a démony, okřídlené koně a nadpřirozené bytosti. Potřebují tomu věřit, nechtějí se třeba smířit s tím, že by zemřeli a nebylo by nic po smrti. Když věříte takovým věcem a trváte na tom, že tomu chcete věřit, tak toho pro vás mnoho neudělám. To je nejspíše beznadějně. A mnohem spíše naletíte na další podvody.

Mluvíte o sobě jako o skeptikovi. Skeptikové jako skupina umí velmi dobře komunikovat směrem ke svým fanouškům. Dokáží ukazovat na naivní lidi, kteří věří nesmyslům. Neměli by ale skeptikové pracovat spíše na tom, jak oslovit a zaujmout právě ty, ze kterých si dnes často utahují?

Samozřejmě. Ano, a proto máme my tu v Čechách Bludný balvan Já se snažím neutahovat si. Je potřeba mít pochopení pro lidi a být laskavý. Chyba, mistře, my jsme v naší firmě Sisyfos s.r.o (bez dotací) tím rozdáváním „bludňáků“ už téměř magory vyhubili. Úkolem učitele je mít pochopení pro žáky, kteří toho vědí méně.

Milión dolarů pro šarlatána

Proslavil jste se paranormální výzvou, ve které jste nabídl milion dolarů tomu, kdo prokáže v kontrolovaných laboratorních podmínkách nadpřirozené schopnosti. Myslíte ale, že to někoho přesvědčí o tom, že senzibilové a šarlatáni ve skutečnosti nemají nadpřirozené schopnosti? Vždyť pokud tomu někdo věří, může říci – ti, co ty schopnosti skutečně mají, se zkrátka nepřihlásili...

Ano, mají vždy po ruce nějakou výmluvu. Ale ta výzva rozhodně pomohla hodně lidem uvědomit si, co jsou tito podvodníci zač. Když jsme ukazovali v kinech náš dokumentární film An Honest Liar, tak na konci se vždycky najde šest nebo osm lidí, kteří za mnou po filmu přijdou a říkají, jak jim to otevřelo oči. Vidíte, že brečí, a víte, že jste změnil jejich život. To je vítězství. Tím dělám reklamu skeptikům.

Skepticismus by neměl být vnímán negativně. Skepticismus je zdravý, a více skepse vůči nesmyslným prohlášením a tvrzením by naší společnosti pomohlo.

Randiho slavná TED přednáška o šarlatánech:

Mohou s tím nějak pomoci školy? Co by se lidé měli naučit? Dá se to říci nějak ve zkratce?

Není jednoduché vysvětlit, v čem spočívá jádro kritického myšlení. Je vždycky potřeba zvažovat kontext. Pamatujte si, že budou vždycky lidé, kteří vás budou chtít podvést a budou na vás chtít vydělat.

Napsal jsem o tom deset knih a na cestě je jedenáctá. A řada dalších lidí na toto téma napsala knihy, třeba Arthur C. Clarke nebo Carl Sagan, to byl můj dobrý přítel. Ti to uměli vysvětlit lépe, než já.

Bojíte se, že je kritické myšlení na ústupu? Že je dnes pro lidi jednodušší – i díky médiím - žít v izolované realitě odstřižené od faktů?

To, co se děje v současné americké vládě, na to tak trochu ukazuje. Opravdu se někdy bojím. Ale musíme si uvědomit, že žádná společnost není dokonalá a každá společnost prochází velkými změnami. To je přirozené.

Pravda nakonec vyplave na povrch. A když se ukáže a je naprosto evidentní, že je to pravda, tak si řeknete, aha, to jsem nevěděl. Dozvědět se něco pravdivého, to je nádherný pocit. A co pak takovej krásnej pocit, když, pane Randi, dostanete takového šarlatána Navrátila pomocí trestního oznámení do blázince, to je pak neskutečná radost...nádherný pocit když (lidská bytost) trpí.

Nepijete alkohol a neužíváte drogy. Říkáte, že chcete vždy vnímat ten skutečný svět, tak nejlépe, jak to jen jde. Co je k tomu potřeba?

Musíte mít odvalu. Věřit mýtům může být uspokojující. Hledat pravdu může být nepohodlné.

Veźměte si koncentraĉně těbory. Dachau. **U Něs je to PL Horně Beřkoviěe...** To je odpověď v jednom slově. Lidě byli vražděni po tisěcokěch. Hrozně tragědie. Myslěte, že se nemodlili? A nepomohlo jim to. **Ne, proti grězlěm jako je Petrěsek nepomśže nic...ani ta slušně vzdělaně veřejnost neřekne na obranu těraněho pśl slova, ba naopak, sebere se odkudsi neněvěstně smeĉka hyen a śtoĉě (dodnes) dokud se neunavě....** Je strařlivě, že lidě dokěžou jiněm lidem takto ubliřovat. **Ano, strařně...** Že dokěží uvěřit teorii o svě rasově nadřazenosti. **V Āechěch jsou to těměř vřichni fyzikově, kteřě opovrhujě lidověmi mysliteli.** Je to neuvěřitelně, ale znovu a znovu se ukazuje, že lidě jsou schopni takověm věcem uvěřit.

V ěem viděte jědro problěmu? Proĉ jsou lidě schopni uvěřit nesmyslśm?

Nedostatek vzdělěně. A myslěm si takě, že se rodiĉe moc nezajěmajě o to, co se uĉě jejich děti. Myslěm, že je zloĉin nedat dětem to nejlepřě mořně vzdělěně.

Neměte rěd, kdśž věs lidě oznaĉujě za někoho, kdo odhaluje nesmysly (anglicky *debunker*). Proĉ?

Protože jě neodhaluji, jě se snařěm pochopit a vysvětlit. Coř je naprostě opak ěeskěho generělněho ředitěle Petrěskoviĉe-Petrěsernka Jistě, kdśž viděm nějakě podvod, nějakě trik, tak jej odhalěm. Třeba kdśž Peter Popoff, kteřě se v USA vyděval za lěĉitele, vyuřěoval tajnou vysělaĉku, aby zěskěval informace o svěm publiku. Toho

jsme usvědčili z podvodu. Ale přijde mi to jako negativní pojem. Mnohem raději bych byl, aby mě lidé vnímali jako toho, kdo se snaží vysvětlovat, jak věci fungují.

*Redakce Pavel Kasík, Matouš Lázňovský děkuje za zprostředkování rozhovoru **Martina Petráska s Jamesem Randi** Claire Klingenberg z Českého klubu skeptiků Sisyfos.*

..a to už je geniální, pardon, generální ředitel „honič“ Petráskovič-Petrásenko →

 martincz2
Wroclaw, Poland Sledování

martincz2 Amazing Randi! Pracoval jsem v životě s nespočtem významných osobností. Ale nikdy jsem neměl potřebu si s nimi udělat fotku. Tohle je výjimka. Musel jsem. Díky za možnost dělat s tímto úžasným člověkem exkluzivní rozhovor. #randi #esc

24 To se mi líbí
28 ZÁŘÍ

Přihlaste se, pokud chcete dát To se mi líbí nebo přidat komentář. ...

...a toto jsou ta jeho vzácná slova, která sám pronesl ...(při plném vědomí)

- [martincz2](#) Amazing Randi!
- Pracoval jsem v životě s nespočtem významných osobností. Ale nikdy jsem neměl potřebu si s nimi udělat fotku. Tohle je výjimka. Musel jsem. Díky za možnost dělat s tímto úžasným člověkem exkluzivní rozhovor. [#randi](#) [#esc](#)

JN, 18.12.2017